

राजस्थान—लोकसेवा—आयोगः, अजयमेरुः

संस्कृतशिक्षाविभागीय—प्राध्यापक(विद्यालय)पद—परीक्षा—पाठ्यक्रमः

द्वितीय—प्रश्नपत्रम्

जैनदर्शनम्

प्रथमो भागः वरिष्ठोपाध्याय—स्तरीयः

1. परीक्षामुखम्—

प्रमाणस्य लक्षणम्, ज्ञानस्य प्रमाणत्वम्, ज्ञानस्य स्वव्यवसायात्मकत्वम्, अपूर्वार्थस्य लक्षणम्, प्रमाणस्य प्रामाण्यम्, प्रमाणस्य भेद—प्रभेदानां लक्षणानि, हेतोः भेदाः, प्रमाणस्य विषयः, प्रमाणस्य फलम्, प्रमाणस्य तद्—भेदानां च विषयस्य फलस्य आभासस्य च स्वरूपम्।

2. दर्शनशास्त्रस्य परिचयः—

दर्शनस्य स्वरूपम्, प्रयोजनम्, वैदिकावैदिक (आस्तिक—नास्तिक) दर्शनानां परिचयः।

3. न्यायदीपिका—

(क) त्रिविधायाः प्रकरण—प्रवृत्तेः, प्रमाणसामान्यस्य लक्षणम्, जैनेतर—दर्शनानां प्रमाण—लक्षणानां परीक्षा।

(ख) प्रत्यक्ष—प्रमाणस्य लक्षणम्, साम्यव्यवहारिक—पारमार्थिक—प्रत्यक्षयोः लक्षणम्, प्रभेदानां स्वरूपम्, सामान्य सर्वज्ञसिद्धिः, विशेष सर्वज्ञसिद्धिश्च।

(ग) परोक्ष—प्रमाणस्य लक्षणम्, परोक्ष—प्रमाणस्य भेदानां वर्णनम्, विजिगीषु—वीतरागकथयोः स्वरूपम्, जैनाभिमत—हेत्वाभासानां स्वरूपम्, आप्तस्य लक्षणम्, नयस्य सप्तभङ्गेश्च स्वरूपम्।

द्वितीयो भागः शास्त्रिस्तरीयः

1. सर्वार्थसिद्धिः (प्रथम—द्वितीय—पंचमतः अष्टमपर्यन्त—अध्यायाः)

मोक्षमार्गः, सम्यग्दर्शनस्य स्वरूपम्, भेदाः, निक्षेपाः, सम्यग्ज्ञानस्य भेदानां स्वरूपम्, सप्त—नयानां स्वरूपम्, सत् संख्यादि अनुयोगानां स्वरूपम्, जीवस्यासाधारण—भावानां स्वरूपम्, जीवानां भेदाः, जन्मनः भेदाः, अजीव द्रव्याणां विस्तृतं स्वरूपम्, पुद्गल द्रव्यस्य स्वरूपं भेदाश्च, आस्रवस्य स्वरूपम्, अष्टकर्मणां आस्रवाः, व्रतस्य स्वरूपं भेदाः, भावनाः, बन्धस्य हेतवः भेदाश्च।

2. प्रमेय—रत्नमाला

प्रमाणस्य लक्षणम्, प्रमाणस्य भेद—प्रभेदानां सयुक्तिक—वर्णनम्, प्रमाणस्य विषयः, प्रमाणस्य फलम्, आभासानां स्वरूपं च।

3. बृहद्द्रव्यसंग्रहः—

जीवस्य नवाधिकाराः, जीवसमासाः, गुणस्थान—मार्गणास्थानानां स्वरूपम्, अजीव द्रव्यस्य वर्णनम्, पंचास्तिकाय, सप्त—तत्त्वानां स्वरूपम्, द्वादशानुप्रेक्षाणां स्वरूपम्, व्यवहार—निश्चय मोक्षमार्गयोः स्वरूपम्, सम्यग्दर्शनस्य अष्ट—गुणानां वर्णनम्, अनुयोगानां वर्णनम्, ध्यानस्य स्वरूपम्, ध्यानस्य भेदाः, पंचपरमेष्ठिनः स्वरूपम्, आत्मनः शब्दस्यार्थः ।

4. आप्त—परीक्षायाः पंचविंशति—कारिकापर्यन्तम्

परमेष्ठिगुणस्तोत्रस्य प्रयोजनम्, ईश्वर—परीक्षा ।

5. तत्त्वार्थराजवार्तिक—प्रथमोऽध्यायः ।

मोक्षमार्गस्य स्वरूपम्, सम्यग्ज्ञानादि शब्दानां व्युत्पत्तिः, पर्याय—पर्यायी मध्ये भेदाभेदः, सम्यक् शब्दस्य निरुक्तिः अर्थः, सम्यग्दर्शनस्य उत्पत्तेः प्रकाराः, पञ्चज्ञानानां विवेचनम्, सप्त नयानां स्वरूपम्, उत्तरोत्तर—सूक्ष्मतायाश्च निरूपणम् ।

6. स्याद्वाद—मंजरीतः एकतःत्रयोदशकारिकापर्यन्तम् ।

भगवतः यथार्थवादः, सामान्य विशेषवादः, नित्यानित्यवादः, ईश्वरस्य कर्तृत्वं, समवायवादस्य खण्डनम्, आत्मनः सर्वव्यापकत्वम्, नैयायिकानां छल—जाति—निग्रह—स्थानानि, वेद—निर्दिष्ट—हिंसाविचारः, जिनमन्दिरस्य निर्माणे पुण्यसंचयश्च ।

7. भावना—शतकम्

भावनाशतकस्य छन्दोज्ञानपूर्वकम् अध्ययनम् ।

8. जैनतत्त्वविद्या—

चरणानुयोगद्रव्यानुयोगयोः सविस्तरेण अध्ययनम् ।

तृतीयो भागः आचार्य—स्तरीयः

1. अष्टसहस्री—ग्रन्थतः प्रथमतः पंचकारिकापर्यन्तम् ।
2. प्रवचनसारः (ज्ञानाधिकारमात्रम्)
3. समयसार (पूर्वरङ्गाधिकारतः एकतः अष्टत्रिंशत्—गाथापर्यन्तम्)

चतुर्थो भागः (शैक्षिकमनोविज्ञानम्, शिक्षाशास्त्रम्, शिक्षणाधिगमसामग्री, संगणकसूचनायाः तकनीकी सूचनाधिगमे उपयोगः)

1. शिक्षणाधिगमे मनोविज्ञानमहत्त्वम् —

- अधिगमकर्ता ।
- शिक्षकः ।
- शिक्षणाधिगमप्रक्रिया ।
- विद्यालयप्रभावशीलता ।

2. अधिगमकर्तृविकासः (किशोराधिगमकर्तरि)

- संज्ञानात्मकः, शारीरिकः, सामाजिकसंवेगात्मकः एवं नैतिकविकासस्य प्रतिमानः (Patterns) एवं वैशिष्ट्यं च (characteristics)

3. शिक्षणाधिगमः

- उच्चमाध्यमिकविद्यालयेषु विद्यार्थिनां कृते व्यवहारवादि—संज्ञानवादि—निर्मितिवादि (constructivist) सम्प्रत्ययाः, अधिगमसिद्धान्तः तन्निहितार्थाश्च ।
- किशोराधिगमकर्तुः अधिगमकर्तुश्च अधिगमविशेषताः एवम् एषां शिक्षणाय निहितार्थाः ।

4. किशोराधिगमकर्तृप्रबंधनम्

- मानसिक—स्वास्थ्यम् एवं समायोजनसमस्यानां सम्प्रत्ययः ।
- किशोर—मानसिकस्वास्थ्यस्य संवेगात्मिका बुद्धिः तन्निहितार्थाश्च ।
- किशोर—मानसिकस्वास्थ्यप्रोत्साहनाय मार्गदर्शक—प्रविधीनामुपयोगः ।

5. किशोराधिगमकर्त्रे अनुदेशनात्मक—व्यूहरचनाः :

- सम्प्रेषणकौशलम् तदुपयोगश्च ।
- शिक्षणाविधौ शिक्षणाधिगम—सामग्रीणामायोजनम् एवमुपयोगश्च ।
- शिक्षण —प्रतिमानाग्रिमसंघटनम्, वैज्ञानिकपृच्छा (enquiry), सूचना, प्रक्रम (processing) सहकारी—अधिगमश्च (cooperative).
- शिक्षणाधारित निर्मितिवासिद्धान्ताः (constructivist principles)

6. सूचना सम्प्रेषणतकनीकी-शिक्षाशास्त्रसमाकलनं च –

- सूचनासम्प्रेषणतकनीकी (ICT) सम्प्रत्ययः ।
 - हार्डवेयर (hardware) एवं सॉफ्टवेयर (software) एतयोः सम्प्रत्ययः ।
 - प्रणाली-उपगमानुदेशनम् ।
 - संगणकसहायताप्राप्ताधिगमः (CAL)
 - संगणकसहायताप्राप्तानुदेशनम् (CAI)
- आई.सी.टी. शिक्षाशास्त्रसमाकलनानां प्रभावितकारकाः ।

Paper – II Subject Concerned

Duration : 3 Hour

S.No.	Subject	No. of Questions	Total Marks
1	Knowledge of Subject Concerned : Senior Secondary Level	55	110
2	Knowledge of Subject Concerned : Graduation Level	55	110
3	Knowledge of Subject Concerned : Post Graduation Level	10	20
4	Educational Psychology, Pedagogy, Teaching Learning Material, Use of Computers and Information Technology in Teaching Learning.	30	60
Total		150	300
Note : 1 All the question in the Paper shall be Multiple Choice Type Question.			
2 Negative marking shall be applicable in the evaluation of answers. For every wrong answer one-third of the marks prescribed for that particular question shall be deducted. Explanation : Wrong answer shall mean an incorrect answer or multiple answer.			